

Наукові перспективи
Видавнича група

Наукові інновації та передові технології

№ 3(55) 2026

Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

№ 3(55) 2026

Київ – 2026

ISSN 2786-5274 Print
УДК 001.32:1 /3/(477)(02)
R30-04851

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-3\(55\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-3(55))

«Наукові інновації та передові технології»: журнал. 2026. № 3(55) 2026. С. 3709

Журнал започаткований у 2021 році з метою розвитку вітчизняного наукового людського капіталу, соціальних наук та журналістики

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія KB № 24962-14902P від 13.09.2021 р.*

*Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління
(Рішення від 06.03.2026, № 5/3-26)*

Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89 журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 768 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальностей 073 - менеджмент, 076 - підприємництво та торгівля, 015 - професійна освіта

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.08.2023 № 1035 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальності 053 - психологія

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор: Дибкова Людмила Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформатики та системології Київського національного економічного університету ім. Вадима гетьмана (Україна)

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Управління та адміністрування»

***Poltorak A.S., Burkovska A.I., Sukhorukova A.L., Lahno D.S.,
Mykhniuk O.O.*** **41**

*MECHANISMS OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF FOOD
SECURITY IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF TURBULENCE
OF THE SOCIO-ECONOMIC ENVIRONMENT AND INTEGRATION
INTO EUROPEAN FOOD MARKETS*

Бородін Є.І., Атамасов А.В. **56**

ПУБЛІЧНА СФЕРА ЯК ПРОСТІР ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Весоловська М.К., Карковська В.Я., Головчак М.І. **68**

*ІНСТИТУЦІЙНІ ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ*

Гололобов С.М. **82**

*СТРАТЕГІЧНЕ ЛІДЕРСТВО У ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ У СФЕРІ
КУЛЬТУРИ ЯК МЕХАНІЗМ ВІДНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ*

***Добиш М.П., Ігнат'єв А.М., Купрієнко Д.А., Моркляник Б.В.,
Петров В.В., Сальнікова О.Ф., Соломицький О.І.,
Трофименко В.М.*** **93**

*МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНА АРХІТЕКТУРА
ЦІЛІСНОЇ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ*

Драченко Я.П. **109**

*МОДЕЛЮВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ГАЛУЗЗЮ КУЛЬТУРИ НА ЗАСАДАХ ПРОЄКТНОГО ПІДХОДУ*

Єременко В.В. **121**

*ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
РОЗВИТКОМ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ
ПІД ВПЛИВОМ МЕХАНІЗМУ ПРИКОРДОННОГО ВУГЛЕ-
ЦЕВОГО КОРИГУВАННЯ*

Чайковський П.О. 1947
*УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА НА
ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ*

Шапочка К.А., Шапочка В.А. 1960
*ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ЯК
ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З
ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ ДО ПАРТНЕРСЬКОЇ
ВЗАЄМОДІЇ*

Швирка В.М. 1968
*МЕТОД ПОРТФОЛІО ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ У
МИСТЕЦЬКІЙ ТА ДИЗАЙН-ОСВІТІ*

Шевель Б.О. 1984
*ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ЛЮДЬМИ
ПОХИЛОГО ВІКУ В УМОВАХ СТАРІННЯ СУСПІЛЬСТВА*

Шульга Л.М., Велєва Т.І. 1995
*РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ
АРТТЕРАПЕВТИЧНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ОРФ-ПЕДАГОГІКИ*

Яковишина Т.В. 2007
*ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ
ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ*

СЕРІЯ «ПСИХОЛОГІЯ»

Karaieva M.F. 2019
*PSYCHOLOGICAL MODELS OF EARLY INTERVENTION FOR
AUTISM SPECTRUM DISORDERS IN PRESCHOOL CHILDREN*

Krynichko V.V. 2028
*THE HISTORY OF FORMATION, REGULARITIES, AND
DEVELOPMENT PERSPECTIVES OF HEALTH PSYCHOLOGY
AND THE THEORY OF SALUTOGENESIS: A CONTENT ANALYSIS
OF APPROACHES*

УДК 376:001.89:[378.016:373.3.011.3-051]

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-3\(55\)-2007-2018](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-3(55)-2007-2018)

Яковишина Тетяна В'ячеславівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, <https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотація. У статті здійснено теоретичне обґрунтування інклюзивної освіти як актуального об'єкта педагогічного дослідження майбутніх учителів початкових класів у контексті сучасних соціально-освітніх трансформацій. Проаналізовано передумови зростання інтересу здобувачів вищої освіти до проблематики інклюзії, що зумовлені суспільним запитом на забезпечення рівних освітніх можливостей, реформою Нової української школи, ратифікацією міжнародних документів щодо прав осіб з інвалідністю, а також новими викликами, пов'язаними з наслідками війни та потребою реабілітації різних категорій населення. Обґрунтовано значення дисципліни «Основи педагогічних досліджень» як важливого чинника формування методологічної культури майбутнього педагога, розвитку критичного мислення, дослідницьких компетентностей та здатності до доказового аналізу освітніх процесів.

Розкрито міждисциплінарний характер інклюзивної освіти, що поєднує педагогічні, психологічні, соціальні та медичні аспекти, створюючи широкі можливості для наукового пошуку здобувачів. Визначено основні напрями дослідницької діяльності студентів, серед яких адаптація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами, диференціація навчання, використання кооперативних та проєктних технологій, аналіз педагогічних кейсів, розроблення анкет і проведення емпіричних досліджень у реальному освітньому середовищі. Підкреслено професійно-практичну значущість дослідження інклюзивної освіти як інструменту підготовки майбутніх учителів до роботи в умовах інклюзивного класу, що сприяє підвищенню їхньої конкурентоспроможності на ринку праці.

Окрему увагу приділено гуманістичній ціннісній складовій інклюзії, яка відображає ідеї рівності, толерантності та підтримки особистісного розвитку кожної дитини незалежно від її можливостей. Визначено, що популярність теми інклюзивної освіти серед здобувачів педагогічних університетів зумовлена поєднанням соціальної значущості, наукової новизни, державної підтримки, методичної доступності матеріалів та особистісної мотивації майбутніх

педагогів. Водночас окреслено ризики поверхневого дослідження проблематики та необхідність формування якісної методологічної підготовки студентів.

Зроблено висновок, що інклюзивна освіта виступає не лише важливим напрямом педагогічної науки, а й стратегічним інструментом розвитку сучасного суспільства, формування професійної готовності майбутніх учителів і забезпечення рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова: інклюзивна освіта, педагогічні дослідження, майбутні вчителі початкових класів, Нова українська школа, Основи педагогічних досліджень, особливі освітні потреби, професійна підготовка педагогів.

Yakovyshyna Tetiana Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary, Inclusive and Higher Education Pedagogy Rivne State University of the Humanities, Rivne, <https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

INCLUSIVE EDUCATION AS A PRIORITY AREA OF PEDAGOGICAL RESEARCH FOR FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Abstract. The article provides a theoretical justification for inclusive education as a relevant subject of pedagogical research for future primary school teachers in the context of contemporary socio-educational transformations. It analyzes the reasons for the growing interest of higher education students in the issue of inclusion, which is driven by public demand for equal educational opportunities, the reform of the New Ukrainian School, the ratification of international documents on the rights of persons with disabilities, as well as new challenges related to the consequences of war and the need for rehabilitation of various categories of the population. The importance of the discipline “Fundamentals of Pedagogical Research” as an important factor in the formation of the methodological culture of future teachers, the development of critical thinking, research competencies, and the ability to analyze educational processes based on evidence is substantiated.

The interdisciplinary nature of inclusive education, which combines pedagogical, psychological, social, and medical aspects, is revealed, creating broad opportunities for scientific research by applicants. The main areas of student research activity are identified, including the adaptation of the educational process for children with special educational needs, differentiation of learning, the use of cooperative and project technologies, analysis of pedagogical cases, development of questionnaires, and conducting empirical research in a real educational environment. The professional and practical significance of researching inclusive education as a tool for preparing future teachers to work in inclusive classrooms, thereby increasing their competitiveness in the labor market, is emphasized.

Special attention is paid to the humanistic value component of inclusion, which reflects the ideas of equality, tolerance, and support for the personal development of

each child regardless of their abilities. It has been determined that the popularity of the topic of inclusive education among applicants to pedagogical universities is due to a combination of social significance, scientific novelty, state support, methodological accessibility of materials, and personal motivation of future teachers. At the same time, the risks of superficial research on the issue and the need for high-quality methodological training of students are outlined.

It is concluded that inclusive education is not only an important direction in pedagogical science, but also a strategic tool for the development of modern society, the formation of professional readiness of future teachers, and ensuring equal opportunities for all participants in the educational process.

Keywords: inclusive education, pedagogical research, future primary school teachers, New Ukrainian School, Fundamentals of Pedagogical Research, special educational needs, professional training of teachers.

Постановка проблеми. Інклюзія в Україні сьогодні не є просто модним трендом чи «опцією», яку можна обирати на власний розсуд. Вона стала необхідністю, невід'ємною частиною стратегії розвитку країни в умовах нових викликів, які постають перед державою. Упродовж останніх років в Україні відбуваються важливі зміни, спрямовані на створення рівних можливостей для всіх громадян, зокрема для людей з інвалідністю, вразливих соціальних груп та осіб, які пережили травми війни. Ці зміни стали частиною реформи нової української школи (НУШ), ратифікації міжнародних конвенцій, а також вирішення нагальних завдань, пов'язаних з відновленням країни після війни. Інклюзія в освіті, на роботі та в суспільстві загалом – це стратегічний пріоритет для України, що має великий потенціал для покращення якості життя та стійкості країни.

Реформа нової української школи (НУШ), що розпочалася в 2017 році, стала важливим кроком до інтеграції інклюзивних принципів у систему освіти. Одним з головних завдань НУШ є забезпечення рівних можливостей для всіх дітей незалежно від їхнього соціального чи фізичного стану. Інклюзивне навчання, яке передбачає інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у загальноосвітні навчальні заклади, стало важливою частиною цієї реформи.

Вона не тільки дозволяє дітям з обмеженими можливостями отримувати освіту поруч зі своїми однолітками, але й сприяє розвитку толерантності, взаєморозуміння і поваги до різноманітності.

Уже зараз в Україні працюють спеціальні програми, які навчають педагогів працювати в інклюзивних класах, застосовувати різноманітні методи навчання та адаптувати освітній процес для дітей з особливими потребами. Однак, варто зазначити, що процес інклюзії не є простим і потребує постійного вдосконалення: створення безбар'єрного середовища, забезпечення необхідними ресурсами, підвищення кваліфікації педагогів.

Одним із важливих кроків, що зміцнюють позицію інклюзії в Україні, є ратифікація міжнародних конвенцій, що гарантують права осіб з інвалідністю. Україна підписала та ратифікувала низку міжнародних документів, зокрема Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю. Ці документи зобов'язують держави-учасниці забезпечувати рівність прав, включаючи право на освіту, роботу, медичне обслуговування, участь у громадському житті для людей з інвалідністю. Ратифікація міжнародних стандартів допомогла Україні зробити значні кроки в напрямку інклюзії, однак важливим є їхнє практичне впровадження. Для цього потрібен комплексний підхід: від забезпечення доступності громадських просторів до створення спеціалізованих програм для осіб з обмеженими можливостями.

Ще одним викликом та невід'ємною частиною сучасного контексту інклюзії в Україні є війна. Війна в Україні призвела до великої кількості травмованих людей, як фізично, так і психологічно. Особи, які стали жертвами війни, зокрема ветерани, а також цивільні, що постраждали від обстрілів та інших наслідків війни, стикаються з особливими потребами в реабілітації та адаптації до мирного життя. Саме для цієї категорії громадян інклюзія стає не просто важливою, а й життєво необхідною.

Важливим аспектом є реабілітація, яка включає фізичну, психічну та соціальну підтримку постраждалих. Програми реабілітації, спрямовані на соціальну інтеграцію ветеранів та цивільних осіб, що пережили війну, повинні враховувати специфічні потреби цих осіб, зокрема доступ до медичних послуг, психологічну підтримку та забезпечення умов для повернення до активного життя.

Отож, інклюзія в Україні сьогодні – це стратегічний пріоритет, який вимагає не тільки політичної волі, але й активної громадської участі, а також постійного вдосконалення на всіх рівнях: від освіти та медичних послуг до житлової політики і ринку праці. Для України важливо розвивати механізми, які дозволяють всім громадянам, незалежно від їхніх фізичних можливостей, соціального статусу чи інших факторів, брати участь у розвитку держави. Вибір теми, присвяченої методологічним засадам інклюзивної освіти, не є випадковим. Це рішення зумовлене поєднанням гострої соціальної потреби, вимог сучасного законодавства та прагненням здобувачів до фахового самовдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У посібнику «Основи педагогічних досліджень» В. Лаппо [3] систематизовано провідні аспекти планування, організації й здійснення науково-дослідницьких пошуків у царині педагогіки; розкрито зміст основних категорій наукознавства; розглянуто сучасну структуру підготовки науково-педагогічних кадрів, узагальнено етапи та специфіку наукової роботи: визначення методології і методів педагогічного дослідження, оформлення результатів наукової роботи. У навчальному посібнику В. Тушевої [5] розглядаються питання щодо методології, логіки і організації педагогічного дослідження, його методи і методика проведення,

способи одержання і переробки інформації в навчально-дослідній роботі здобувачів.

Питання теоретико-методологічних засад інклюзивної освіти ґрунтовно досліджені у працях А. Колупаєвої, яка розкриває педагогічні основи інклюзивного навчання. Проблеми підготовки кадрів для роботи в інклюзивних класах висвітлювали І. Демченко, О. Мартинчук, С. Миронова, В. Ляшенко, О. Таранченко тощо. Проте, попри значну кількість напрацювань, інклюзивна освіта як специфічний об'єкт педагогічного дослідження саме в контексті професійного становлення здобувачів педагогічних університетів потребує додаткового вивчення, зокрема через призму цифровізації освіти та нових соціальних викликів.

Мета статті полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні інклюзивної освіти як пріоритетного напрямку педагогічних досліджень і важливого чинника формування дослідницьких компетентностей та професійної готовності майбутніх учителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інклюзивне навчання в контексті початкової освіти має на меті забезпечити рівні можливості для всіх дітей, незалежно від їхніх фізичних, соціальних чи когнітивних особливостей. Це передбачає інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в загальноосвітні класи, що сприяє розвитку різноманіття та толерантності в учнівському середовищі.

Інклюзивне навчання сприяє не тільки академічному розвитку дітей, але й їхньому соціальному та емоційному зростанню. Власне, ця обставина й стає предметом дослідження здобувачів, які обирають для написання курсової роботи об'єктне поле – інклюзивну освіту.

Отож, вивчення дисципліни «Основи педагогічних досліджень» часто сприймається здобувачами гуманітарних університетів як суто технічний або «надто науковий» етап навчання. Проте в сучасних реаліях, де інформаційні потоки стають дедалі складнішими, ця дисципліна виступає не просто предметом, а фундаментом для формування критичного мислення та професійної зрілості майбутнього фахівця.

Цей курс є критично важливим для гуманітаріїв з кількох важливих причин. *По-перше*, в гуманітарній сфері часто панує суб'єктивізм. Ми звикли покладатися на досвід, інтуїцію або «авторитетну думку». Курс «Основи педагогічних досліджень» вчить іншому підходу – доказовості. Здобувач вчиться не просто стверджувати, що метод працює, а перевіряти це за допомогою анкетування, тестування чи педагогічного експерименту. Це перетворює майбутнього вчителя початкових класів з виконавця на дослідника, який здатний аналізувати причини та наслідки освітніх процесів [3; 5].

По-друге, дисципліна сприяє формуванню методологічної культури, адже педагогічне дослідження вимагає суворої логіки: визначення об'єкта, предмета, гіпотези та завдань. Уміння структурувати наукову роботу переноситься на

вміння структурувати будь-який робочий проєкт. Здобувачі опановують методи збору та обробки даних, що є незамінним у світі Big Data та аналітики.

Як вже зазначалося, дисципліна «Основи педагогічних досліджень» часто сприймається здобувачами як суто академічний бар'єр, необхідний лише для написання курсової чи кваліфікаційної роботи. Однак за сухими термінами та суворими вимогами ховається потужний інструмент формування методологічної культури – особливого типу мислення, що дозволяє не просто накопичувати знання, а впорядковувати хаос і перетворювати ідеї на результати.

Методологічна культура педагога — це не лише знання методів навчання, а насамперед здатність до системного аналізу власної діяльності. Дисципліна вчить здобувача «мислити категоріями», де кожен елемент має своє чітке місце в ієрархії. Так, наприклад, відокремлювати загальне поле діяльності від конкретного аспекту, на якому зосереджена увага. Це навичка фокусування, яка запобігає розпорошенню зусиль; формує прогностичне мислення, адже здобувач вчиться припускати результат ще до початку дій, що робить процес осмисленим, а не хаотичним; вчить окреслювати мету та завдання, адже кожне завдання – це конкретний крок, який наближає до стратегічної цілі.

Педагогічне дослідження вимагає чіткої послідовності. Неможливо дійти висновків, не провівши експеримент, і неможливо провести експеримент, не визначивши методик. Ця суворі логіка наукового апарату поступово інтегрується у свідомість студента і стає його внутрішнім «фільтром».

Уміння структурувати наукову роботу – це, по суті, вміння створювати алгоритми. Коли ми визначаємо суперечності, що призвели до проблеми дослідження, ми вчимося бачити «больові точки» в будь-якій системі. Коли ми підбираємо методи дослідження, ми вчимося обирати найефективніші інструменти для вирішення конкретних задач [6].

Найціннішим є те, що методологічні навички мають високий рівень трансферу. Уміння структурувати науковий текст легко переноситься на розробку будь-якого робочого проєкту. Проєкт у бізнесі чи освіті вимагає визначення цільової аудиторії (об'єкт). Розробка нового продукту базується на перевірці припущень (гіпотеза). Тайм-менеджмент проєкту – це розподіл етапів (завдань). Людина з розвиненою методологічною культурою не просто «виконує роботу», вона її конструює. Вона розуміє зв'язок між причиною та наслідком, між ресурсом та результатом.

Отже, дисципліна «Основи педагогічних досліджень» виконує роль своєрідного «тренажера для розуму». Вона перетворює здобувача з пасивного споживача інформації на архітектора власних проєктів. Вивчення методології – це інвестиція не в оцінку за курсову, а у власну професійну спроможність діяти чітко, логічно та результативно в будь-якій сфері життя.

По-третє, сьогодні ми живемо в епоху «освітнього шуму», де кожен блогер може пропонувати свою методику викладання. Дисципліна «Основи педагогічних досліджень» дає «іммунітет» проти псевдонауки, оскільки

справжній фахівець вміє відрізнити валідне дослідження від маніпулятивного контенту, орієнтуючись на репрезентативність вибірки та достовірність результатів.

Ще одна вагома причина вивчення дисципліни «Основи педагогічних досліджень» – підготовка до викликів Нової української школи (НУШ). Сучасна освіта вимагає від викладача бути адаптивним. Програма НУШ та європейські стандарти передбачають постійний моніторинг якості освіти. Без знання основ дослідження педагог не зможе провести самоаналіз своєї роботи або впровадити інновації, оскільки будь-яка інновація починається з апробації та оцінки.

Вивчення «Основ педагогічних досліджень» – це не про написання сухого звіту чи курсової роботи. Це про розвиток інтелектуальної свободи. Гуманітарний університет має готувати не просто ретрансляторів знань, а людей, здатних ці знання створювати, перевіряти та вдосконалювати. Саме дослідницька компетенція робить фахівця конкурентоспроможним на ринку праці, де цінується вміння працювати з інформацією та приймати обґрунтовані рішення.

Інклюзивна освіта впродовж останніх десятиліть стала однією з найбільш актуальних і соціально значущих тем у педагогічній науці та практиці. Саме тому здобувачі педагогічних університетів доволі часто обирають її як напрям власних досліджень – від курсових і магістерських робіт до дисертацій. Причини цього явища є комплексними та охоплюють соціальні, наукові, професійні й особистісні аспекти підготовки майбутнього вчителя початкових класів [1].

Передусім важливу роль відіграє суспільний запит. Сучасна освіта орієнтується на принципи рівності можливостей, прав людини та недискримінації. Діти з особливими освітніми потребами отримали законодавчо закріплене право навчатися у звичайних закладах освіти разом із однолітками. В Україні цей процес особливо активізувався після освітніх реформ та впровадження концепції Нової української школи.

У результаті педагогічна спільнота зіткнулася з необхідністю пошуку ефективних методик навчання, адаптації програм, створення інклюзивного середовища та підготовки вчителів до роботи з різноманітними категоріями учнів. Здобувачі, які готуються до професії вчителя, природно реагують на цей запит і прагнуть дослідити тему, що безпосередньо впливає на їхню майбутню практику.

Учитель у інклюзивному класі має вирішальну роль у створенні сприятливого середовища для навчання всіх учнів. Його функції окреслюють такі педагогічні стратегії:

1) диференціація навчання – використання різних методів та підходів, що відповідають різним рівням підготовки та потребам учнів. Це можуть бути індивідуальні завдання для учнів з ООП або додаткові завдання для тих, хто має більший потенціал;

2) модульне навчання – ділення навчального матеріалу на невеликі частини, що дозволяє учням освоювати нові знання в їхньому темпі;

3) використання візуальних матеріалів – діти з особливими потребами часто краще сприймають матеріал через візуальні або практичні засоби. Це можуть бути малюнки, карти, діаграми або спеціальні програми.

Для другокурсника педагогічного університету інклюзивна освіта стає об'єктом дослідження через емпіричну перевірку, більше того – курсова робота є ідеальним майданчиком для апробації анкет (здобувач розробляє опитувальник для вчителів-практиків щодо їхніх труднощів у роботі з дитиною з ООП); аналізу кейсів (вивчення конкретної ситуації (наприклад, дитина з РАС у звичайному класі) та пропонування варіантів її вирішення); вивчення методів інклюзивного навчання; проєктного навчання (створення проєктів або групових завдань, що дозволяють усім дітям працювати разом, залучаючи свої сильні сторони) тощо [6].

Обираючи тему курсової роботи, майбутні вчителі початкових класів предметом свого дослідження зазначають методiku кооперативного навчання (застосування групових вправ, де учні підтримують одне одного, вчать один одного, сприяючи розвитку навичок комунікації); підтримку через наставництво (у класах, де є діти з ООП, можуть бути організовані менторські програми, де старші учні або однокласники допомагають своїм менш підготовленим друзям); адаптацію навчального процесу для учнів з особливими освітніми потребами тощо.

Другим чинником є наукова новизна та дослідницький потенціал інклюзивної освіти. На відміну від багатьох класичних педагогічних тем, які вже ґрунтовно вивчені, інклюзія залишається сферою, що активно розвивається. Вона поєднує педагогіку, психологію, дефектологію, соціологію, медицину та навіть правознавство. Така міждисциплінарність відкриває широкі можливості для дослідження: від методик навчання дітей із різними порушеннями розвитку до формування толерантного освітнього середовища в класі. Для здобувачів це шанс зробити власний внесок у розвиток педагогічної науки, що підвищує мотивацію обирати саме цю тему.

Не менш важливим є професійно-практичний аспект. Сучасний учитель початкових класів майже гарантовано працюватиме в умовах інклюзивного класу або взаємодіятиме з дітьми з особливими освітніми потребами. Тому дослідження інклюзивної освіти стає не лише академічним завданням, а й інструментом професійної підготовки. Під час написання роботи здобувач вивчає нормативні документи, знайомиться з практичними кейсами, спостерігає уроки, аналізує труднощі педагогів. Це формує компетентність, яка безпосередньо підвищує його конкурентоспроможність на ринку праці [1; 2].

Ще одним чинником є гуманістична ціннісна складова. Педагогічна професія традиційно базується на ідеях підтримки, розвитку особистості та допомоги дитині. Інклюзивна освіта максимально відображає ці принципи, адже її метою є створення умов для повноцінного розвитку кожного учня незалежно від його особливостей. Багато здобувачів мають особистий досвід взаємодії з

людьми з інвалідністю – у родині, серед знайомих або під час волонтерської діяльності. Це посилює внутрішню мотивацію досліджувати тему, яка має не лише наукове, а й моральне значення.

Важливим є також підтримка теми на рівні державної політики та міжнародних організацій. Інклюзія активно фінансується, підтримується грантовими програмами, тренінгами та освітніми проєктами. У педагогічних університетах з'являються спеціальні курси, лабораторії, ресурсні центри. Коли здобувачі бачать, що тема є пріоритетною і має перспективи розвитку, вони частіше обирають її для досліджень, розуміючи можливості подальшого професійного зростання. Окремо варто згадати методичну доступність матеріалів. Оскільки інклюзивна освіта активно розвивається, існує значна кількість сучасних публікацій, методичних рекомендацій, кейсів і нормативних документів. Це полегшує процес написання наукової роботи, особливо для здобувачів, які тільки формують дослідницькі навички. Наявність практичної бази (інклюзивні класи, інклюзивно-ресурсні центри) також спрощує проведення емпіричних досліджень [4].

Не можна оминути й соціально-емоційний фактор актуальності. Інклюзивна освіта часто сприймається як прогресивна, сучасна і «потрібна» тема, що підвищує статус роботи в очах викладачів і наукової спільноти. Здобувачі прагнуть обирати теми, які виглядають значущими та перспективними, адже це може вплинути на оцінювання, публікації та подальшу академічну кар'єру.

Соціально-емоційний фактор проявляється передусім у прагненні майбутніх педагогів бути причетними до позитивних суспільних змін. Інклюзивна освіта асоціюється з ідеями рівності, справедливості, підтримки різноманітності та гуманізації освітнього середовища. Робота над такою темою дозволяє здобувачам відчувати власну значущість, моральну відповідальність і професійну місію. Це створює внутрішню мотивацію, що ґрунтується не лише на академічному інтересі, а й на емпатії, бажанні допомагати та соціальній солідарності.

Водночас важливим є і зовнішній соціально-емоційний компонент – очікування схвалення з боку викладачів, наукової спільноти та освітнього середовища. Інклюзивна освіта часто сприймається як сучасна і перспективна галузь досліджень, що відповідає міжнародним тенденціям розвитку освіти та державній політиці. Здобувачі прагнуть обирати теми, які виглядають значущими й актуальними, оскільки це може позитивно вплинути на оцінювання їхньої роботи, можливості публікації результатів і подальшу академічну кар'єру. Таким чином формується своєрідний емоційно-соціальний стимул: дослідження інклюзії сприймається як інвестиція у власний професійний імідж.

Не менш важливим є фактор професійної ідентичності. Майбутні педагоги прагнуть відповідати образу сучасного вчителя початкових класів, який володіє компетентностями роботи з різними категоріями учнів, здатний забезпечувати психологічно безпечне та підтримувальне освітнє середовище. Вибір теми

інклюзивної освіти допомагає сформувати відчуття професійної готовності до викликів реальної педагогічної практики, навіть якщо практичний досвід роботи з дітьми з особливими освітніми потребами поки обмежений.

Соціально-емоційний аспект також пов'язаний із загальною тенденцією гуманізації освіти. У суспільстві зростає увага до прав людини, толерантності та недискримінації, що створює позитивний емоційний фон навколо інклюзії. Здобувачі, перебуваючи в цьому інформаційному середовищі, природно орієнтуються на теми, які відповідають домінуючим соціальним цінностям. Вибір інклюзивної тематики стає способом продемонструвати власну соціальну зрілість, емпатійність і готовність працювати в сучасній освітній парадигмі.

Разом із тим існує ризик формального підходу, коли інклюзивна освіта обирається не через глибокий науковий інтерес, а через її популярність і престижність. У таких випадках дослідження можуть мати декларативний характер, не супроводжуватися практичними рекомендаціями або реальним зануренням у проблему. Це підкреслює необхідність формування критичного мислення у здобувачів і підтримки з боку наукових керівників, щоб соціально-емоційна мотивація поєднувалася з науковою якістю.

Отже, соціально-емоційний фактор є важливим чинником актуальності теми інклюзивної освіти. Він проявляється через внутрішню мотивацію допомагати, прагнення соціального схвалення, формування професійної ідентичності та орієнтацію на сучасні гуманістичні цінності. Інклюзивна освіта сприймається здобувачами як тема, що поєднує моральну значущість і професійні перспективи, тому її популярність у педагогічних дослідженнях є закономірною. Водночас ефективність таких досліджень залежить від того, наскільки соціально-емоційна мотивація підкріплюється реальним науковим інтересом і практичною спрямованістю.

Водночас популярність цієї теми має і певні виклики. Через її поширеність виникає ризик поверхневих досліджень, повторення вже відомих результатів або формального підходу без глибокого аналізу практики. Це підкреслює необхідність якісної наукової підготовки здобувачів і розвитку критичного мислення.

Інклюзивне навчання в початковій освіті є важливим і необхідним кроком для створення рівних можливостей для всіх дітей. Воно вимагає значної адаптації з боку вчителів, навчальних програм та середовища в цілому. Тільки через інклюзивний підхід можна досягти справжнього розвитку кожної дитини, незалежно від її можливостей.

Отже, вибір інклюзивної освіти як теми педагогічного дослідження зумовлений поєднанням суспільного запиту, професійної необхідності, наукової новизни, гуманістичних цінностей і державної підтримки. Для майбутніх педагогів це не лише актуальний напрям науки, а й можливість підготуватися до реальних викликів професії та зробити внесок у створення більш справедливого й доступного освітнього середовища. Саме тому інклюзивна освіта залишається однією з найбільш привабливих і перспективних тем у сучасній педагогічній науці.

Висновки. Інклюзія сприяє створенню більш справедливого суспільства, де кожен може реалізувати свій потенціал. Вона також сприяє розвитку громадянського суспільства, в якому всі мають рівні можливості для реалізації своїх прав та обов'язків. Інакше кажучи, інклюзія – це не лише соціальна цінність, але й стратегічний інструмент розвитку, що забезпечує стійкість країни в умовах сучасних викликів.

Інклюзія в Україні не є «опцією» – це стратегічний пріоритет. Реформа НУШ, ратифікація міжнародних конвенцій, а також виклики, які пов'язані з війною та реабілітацією, підкреслюють важливість створення рівних можливостей для всіх громадян. Інклюзія – це не лише підтримка осіб з інвалідністю чи ветеранів, але й важливий крок до побудови справедливого та стійкого суспільства, де кожен має право на освіту, здоров'я, роботу та активну участь у житті країни. І саме від реалізації цього пріоритету залежить успіх держави в майбутньому.

Вибір теми методологічних засад інклюзивної освіти свідчить про високий рівень відповідальності здобувачів. Вони прагнуть не просто отримати диплом, а стати фахівцями, готовими до викликів сучасного інклюзивного класу, де вчитель має бути водночас і стратегом, і психологом, і гнучким методистом.

Популярність цієї теми підкреслює перехід від теоретичного визнання важливості інклюзії до пошуку конкретних методологічних шляхів її якісної реалізації в освітньому просторі.

Література:

1. Колупаєва А., Таранченко О. Інклюзія: покроково для педагогів: навчально-методичний посібник (Серія «Інклюзивна освіта»). Київ, 2023. 232 с.
2. Колупаєва А., Таранченко О. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 304 с.
3. Лаппо В. Основи педагогічних досліджень: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2016. 284 с.
4. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання: навч. посіб. / А. Гета, В. Заїка, В. Коваленко та ін.; за заг. ред. Ю. Носенко. Полтава: ПУЕТ, 2018. 261 с.
5. Тушева В. Основи науково-педагогічних досліджень: підручник. LAP LAMBERT Academic Publishing, 2024. 183 с.
6. Яковичина Т. Критерії готовності майбутніх учителів початкових класів до організації та проведення психолого-педагогічних досліджень. *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2025. № 4. С. 121-128.

References:

1. Kolupaieva A., Taranchenko O. (2023). *Inkliuziia: pokrokovy dlia pedahohiv* [Inclusion: step by step for educators]. Kyiv. [in Ukrainian].
2. Kolupaieva A., Taranchenko O. (2019). *Navchannia ditei z osoblyvymy osvitimy potrebamy v inkluzyvnomu sereдовyshchi* [Education of children with special educational needs in an inclusive environment]. Kharkiv: «Ranok». [in Ukrainian].
3. Lappo V. (2016). *Osnovy pedahohichnykh doslidzhen* [Fundamentals of pedagogical research] Ivano-Frankivsk: NAIR. [in Ukrainian].

4. Heta A., Zaika V., Kovalenko V. (2018). Suchasni zasoby IKT pidtrymky inkliuzyvnoho navchannia [Modern ICT tools for supporting inclusive education]. Poltava: PUET. [in Ukrainian].
5. Tusheva V. (2024). Osnovy naukovo-pedahohichnykh doslidzhen [Fundamentals of scientific and pedagogical research]. LAP LAMBERT Academic Publishing. [in Ukrainian].
6. Yakovyshyna T. (2025). Kryterii hotovnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do orhanizatsii ta provedennia psykholoho-pedahohichnykh doslidzhen [Criteria for the readiness of future primary school teachers to organize and conduct psychological and pedagogical research]. Acta Paedagogica Volynienses, 4, 121-128 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 20.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 08.03.2026

